

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้แบบอิสระครั้งนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน อำเภอปอง จังหวัดพะเยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข และเพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุขตามลักษณะทางด้านประชากร ประชากรที่ศึกษาคือ อาสาสมัครสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน อำเภอปอง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นศูนย์สาธารณสุขมูลฐานที่ได้รับการจัดตั้งโดยจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอปอง มีการจัดตั้งในและเปิดดำเนินการในปี พ.ศ. 2535-2536 จำนวน 18 แห่ง โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขจำนวน 86 คน โดยการแจกแบบครบถ้วน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่แบบสอบถามอาสาสมัครสาธารณสุข ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลลักษณะทางด้านประชากรและความพึงพอใจในองค์ประกอบแต่ละด้าน แบบสอบถามนี้ได้นำไปหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้วิธี Cronbach's Coefficient Alpha ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.84

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าคะแนนเฉลี่ยและ เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนโดยใช้ Mann-Whitney U test และ Kruskal-Wallis One - Way Analysis of Variance test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอในรูปของความเรียงและตาราง ผลการศึกษาพบว่า

1. ลักษณะทางด้านประชากร ของ อาสาสมัครสาธารณสุข

อาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่ เป็นเพศชายร้อยละ 73.25 อายุ ระหว่าง 30-34 ปี ร้อยละ 29.1 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 88.37 การศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ร้อยละ 76.74 อาชีพหลักคืออาชีพเกษตรกร 90.70 และระยะเวลาของการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข อยู่ในช่วง 1-5 ปี ร้อยละ 40.70

2. ระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขมีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับสูง หากพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของ ความพึงพอใจในงาน พบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขมีความพึงพอใจในด้านการยอมรับนับถือ, ด้านความร่วมมือด้านลักษณะงาน, ด้านการนิเทศน์และฝึกอบรม, ด้านด้านความสำเร็จในงาน, ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับ , ด้านความเป็นอยู่ส่วนตัวด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่รับผิดชอบ อยู่ในระดับสูง และมีระดับความพึงพอใจในด้านสภาพการปฏิบัติงานในระดับปานกลาง

3. ระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุขจำแนกตามลักษณะทางด้านประชากร คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก และระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่าทุกกลุ่มอยู่ในระดับสูง

4. การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในงานจำแนก ลักษณะทางด้านประชากร คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก และระยะเวลาการปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขพบว่าลักษณะทางด้านประชากรที่แตกต่างกันมีระดับความพึงพอใจในงานที่ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการศึกษา

1. ระดับความพึงพอใจในงาน ของอาสาสมัครสาธารณสุข

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุขพบว่าระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุขโดยรวม อยู่ในระดับสูง ($X = 3.89$)

การที่อาสาสมัครสาธารณสุข มีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับสูง เนื่องจากได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานของ อสม. โดยมีการจัดตั้งศูนย์รวมของการจัดกิจกรรมบริการต่างๆ และศูนย์รวมของกองทุนในหมู่บ้าน ซึ่งก็คือ ศสมช. ตลอดจน อสม. ยังได้รับความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการควบคุมการป้องกันโรคติดต่อและไม่ติดต่อ และยังได้ลงมือปฏิบัติจริง เกี่ยวกับการสำรวจและค้นหาโรค เช่น การใช้เครื่องมือแพทย์ในการตรวจวัดความดันโลหิต, การตรวจหาน้ำตาลในปัสสาวะเพื่อตรวจหาโรคเบาหวานและนอกจากนี้ อสม. ยังได้รับการอบรมฟื้นฟูต่อเนื่องทุกเดือน และได้มีโอกาสพบปะกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นประจำ ดังนั้นจึงมีส่วนทำให้ อสม. มีระดับความพึงพอใจในงานอยู่ในระดับสูง

แต่อย่างไรก็ตามระดับความพึงพอใจดังกล่าว ไม่ได้เป็นเครื่องชี้ชัดอย่างชัดเจนว่า อสม. จะมีระดับความพึงพอใจในงานระดับสูงตลอดไป เพราะทุกคนมีความต้องการและความต้องการ

ของบุคคลไม่มีวันที่สิ้นสุด (Maslow, อ้างใน ธงชัย สันติวงศ์, 2530:383-387) ดังนั้น อาสาสมัครสาธารณสุขจึงมีโอกาสที่จะไม่พอใจในสิ่งที่เคยพึงพอใจ

ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขซึ่งเป็นผู้ให้การสนับสนุน (Supporter) จะต้องสำรวจความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะได้แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อชุมชนได้ผลดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาองค์ประกอบของแต่ละด้านแล้ว พบว่า ด้านลักษณะงาน อาสาสมัครสาธารณสุขมีความพึงพอใจในลักษณะงานสูง เกี่ยวกับ ความเหมาะสมของงานกับชุมชนที่รับผิดชอบ, ลักษณะงานเป็นงานที่น่าสนใจและจูงใจให้ปฏิบัติและลักษณะงานเหมาะสมกับกับความรู้ที่ได้รับการอบรม ส่วนด้านลักษณะงานที่ อสม. มีความพึงพอใจต่ำคือลักษณะงานทางด้านข้อมูลข่าวสารและการบันทึกรายงาน เป็นเรื่องที่ยุ่งยากต่อการปฏิบัติ ซึ่ง อสม. ได้ให้ข้อมูลว่ารูปแบบการดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลรายงาน เช่น การสำรวจ จปฐ., การนำเสนอข้อมูลหมู่บ้าน ยังมีรูปแบบที่ซับซ้อนขาดความกระชับและขาดความยืดหยุ่นในแต่ละพื้นที่ดังนั้นควรมีการปรับรูปแบบการดำเนินงานด้านข้อมูลข่าวสาร ให้มีความเหมาะสมและง่ายต่อการการบันทึก รวบรวมและรายงาน

ความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ด้านความสำเร็จของงานนั้น อสม. มีความพึงพอใจในความสำเร็จของงานอยู่ในระดับสูงทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากการที่จะปฏิบัติงานสำเร็จหรือไม่นั้น ได้มีการแสดงผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ในรูปของข้อมูล จปฐ. ที่ชัดเจนทำให้ อสม. ได้ทราบผลการปฏิบัติงานของตนเองและเป้าหมายการดำเนินงาน จึงมีความกระตือรือร้นในการที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

ในด้านการยอมรับนับถือ ในตัว อสม. การที่ อสม. มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับสูง ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการที่ อสม. ได้ปฏิบัติงานให้เห็น เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เช่นการจัดกิจกรรมบริการต่างๆ ใน ศสมช., การถ่ายทอดความรู้, การสำรวจข้อมูลข่าวสาร ทำให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อถือและเกิดการยอมรับใช้บริการ

ส่วนด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบนั้น แม้ว่ามีความพึงพอใจจะอยู่ในระดับสูง แต่จากแบบสอบถามยังมีบางส่วนที่ เห็นว่ายังไม่ทราบบทบาทหน้าที่ที่ อสม. ต้องปฏิบัติอย่างชัดเจน (ร้อยละ 51.2) ส่วนหนึ่งเนื่องจาก การระบุกิจกรรมที่ อสม. ต้องปฏิบัตินั้นกำหนดไว้อย่างกว้างๆ ไม่ได้จำเพาะเจาะจง จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จะต้องชี้แจงบทบาทหน้าที่ของ

อาสาสมัครสาธารณสุขให้เข้าใจให้ชัดเจน และกระตุ้นให้ อสม. ร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่

ด้านผลประโยชน์ที่ได้รับ อสม. มีความพึงพอใจต่อผลประโยชน์ที่ได้รับอยู่ในระดับสูงในเรื่องการได้รับการรักษาพยาบาลฟรีทั้งครอบครัวและการได้มีโอกาสศึกษาคูงานนอกพื้นที่ ทำให้ อสม. มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน จึงมีความพึงพอใจในระดับสูง ส่วนหนึ่ง อสม. เห็นว่าควรได้รับค่าตอบแทนในการออกปฏิบัติงาน(ร้อยละ 66.7)เพื่อชดเชยจากการที่ อสม. ต้องใช้ทุนทรัพย์ของตัวเองในการเดินทางออกปฏิบัติงานต่างๆเช่น การจัดหายามาไว้ใน ศสมช.การเดินทางเพื่อเข้ารับการอบรม,การสำรวจข้อมูลหมู่บ้านเป็นต้น ทำให้ อสม. ต้องการได้ค่าตอบแทนในด้านนี้

ด้านการนิเทศและฝึกอบรม อสม. มีความพึงพอใจในด้านการนิเทศและฝึกอบรมอยู่ในระดับสูง ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับความเหมาะสมของการนิเทศทั้งเวลาและการให้ความรู้ แต่ทางด้านฝึกอบรมนั้น อสม. ยังมีความพึงพอใจต่ำ จากแบบสอบถาม อสม. เห็นว่าไม่ได้รับความรู้จากการอบรมเท่าที่ควร(ร้อยละ54.6)และควรมีการเพิ่มความรู้ด้านอื่นๆ เช่น เกษตร กฎหมาย การเมือง(ร้อยละ50) ส่วนหนึ่งเป็นเพราะระยะเวลาการจัดการอบรมมีจำกัด (เดือนละ 1 วัน)

ด้านสภาพการทำงาน อสม. มีความพึงพอใจในด้านสภาพงานอยู่ในระดับปานกลางทั้งนี้ อสม. เห็นว่า สิ่งสนับสนุนต่างๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับตลอดจนเครื่องมือและเวชภัณฑ์ ที่ได้รับไม่พอเพียงต่อการปฏิบัติงาน (ร้อยละ 67.7)

ดังนั้นทางราชการจึงจำเป็นต้องหาทางสนับสนุนสิ่งเหล่านี้เพิ่มขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกและจูงใจให้อสม.มีความพึงพอใจในด้านนี้สูงขึ้น

2. เปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในงานระหว่างอาสาสมัครสาธารณสุขที่มีลักษณะทางด้านประชากรและระยะเวลาการปฏิบัติงานต่างกัน

จากการวิเคราะห์ความแตกต่างทางด้านลักษณะประชากร คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพหลักและระยะเวลาของการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุข มีระดับความพึงพอใจในงานที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่สอดคล้องกับการศึกษาของ พรพรรณทรัพย์ไพบูลย์กิจ (2531) ที่ว่าลักษณะทางด้านประชากรไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความพึงพอใจในงานของอาสาสมัครสาธารณสุข การที่ อสม. ลักษณะทางด้านประชากรต่างกัน มีความพึงพอใจไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ลักษณะงานของอาสาสมัครสาธารณสุข เป็นงานอาสาสมัคร

ไม่ได้รับค่าตอบแทนการปฏิบัติงาน ไม่มีความก้าวหน้าในการทำงาน ซึ่งแตกต่างจากงานอื่นๆ ที่เป็นอาชีพประจำทั่วไปและการมาเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่เกิดจากความสมัครใจมาเป็นอาสาสมัคร ตลอดจน อสม.ที่เข้ามาปฏิบัติงานที่ ศสมช. ก็ได้รับการคัดเลือก จากอาสาสมัครที่เคยมีผลงานดีเด่นและปฏิบัติงานอย่างขยันขันแข็ง ดังนั้นการเข้ามาปฏิบัติงานที่ ศสมช. มีการดำเนินงานเป็นทีม ซึ่งมีความสามารถที่ใกล้เคียงกันตลอดจนการได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง การกำหนดบทบาทที่คล้ายคลึงกัน มีส่วนทำให้ อสม. มีระดับความพึงพอใจที่ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้จะเป็นข้อมูลช่วยเสริม ให้เจ้าหน้าที่ระดับต่างๆ ที่เป็นผู้ให้การสนับสนุน ใช้สำหรับการวางแผนและปรับปรุงกลวิธี ในการพัฒนาส่งเสริมและจูงใจ แก่ อสม. ดังนี้

1. เกี่ยวกับลักษณะงาน ควรมีการพัฒนา ปรับปรุง รูปแบบการบันทึกรายงาน การรวบรวมรายงานให้ง่ายต่อการปฏิบัติ ให้มียืดหยุ่นและความเหมาะสมกับลักษณะพื้นที่
2. เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ควรมีการชี้แจงให้ อสม. ได้เข้าใจในบทบาทหน้าที่ ของ อสม. ที่ควรปฏิบัติ อย่างชัดเจนและกระตุ้นจิตสำนึกเกี่ยวกับการกำหนดบทบาทของตนเอง ในการที่จะพัฒนาศักยภาพของการพึ่งตนเอง
3. การนิเทศและฝึกอบรม ควรมีการจัดเตรียม เจ้าหน้าที่หรือวิทยากรที่มีความรู้และมีจิตวิทยาในการถ่ายทอดความรู้ ให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุข ให้สามารถรับรู้และเข้าใจง่ายและมีการเพิ่มความรู้อื่นๆ บางเป็นบางครั้งตลอดจนการฝึกอบรมเน้นเรื่องที่เป็นความต้องการของ อสม. เป็นส่วนใหญ่
4. เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน ให้มีการสนับสนุน อุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ ให้พอเพียงตลอดจนการกระตุ้นให้ อสม. พัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับชุมชนมาใช้เป็นประโยชน์

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ความพึงพอใจในงานระหว่าง อสม. เขตเมืองและชนบท เพื่อหารูปแบบ ตลอดจนสภาพปัญหาการปฏิบัติงาน และหาค่าประกอบที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจในงานให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
2. ควรมีการศึกษาระดับความพึงพอใจในงานเปรียบเทียบกับผลการปฏิบัติงานของ อสม.
3. ควรมีการศึกษายปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อ ความพึงพอใจในงานของ อสม. เช่น เศรษฐกิจ สังคม ทัศนคติ แรงจูงใจ
4. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของชาวบ้านต่อการจัดกิจกรรมบริการ ของ ศสมช. ที่ดำเนินงานโดย อสม.
5. ศึกษาแบบการนิเทศและฝึกอบรมที่เหมาะสมกับลักษณะพื้นที่
6. ศึกษาเรียนรู้บทบาทและการปฏิบัติตามบทบาทของ อสม. ใน ศสมช.